
Memòria sobre les compareixences de Manuel Palomar, Ricardo Baeza-Yates i Kiko Llaneras en la Comissió Jurídica i Reglamentària del CVC

Autor: Css. Jurídica i Reglamentària
Aprovació: Ple, 27 d'abril 2026

Autora: Comissió Jurídica i Reglamentària

Data de la sessió: 9 de febrer de 2026

Modalitat mixta: presencial i telemàtica

OBJECTIU

Este document es realitza com a memòria de la sessió celebrada per la Comissió Jurídica del Consell Valencià de Cultura (CVC) el dia 9 de febrer de 2026, en la qual van comparéixer Manuel Palomar, Ricardo Baeza-Yates i Kiko Llaneras, amb la finalitat d'analitzar i reflexionar sobre la intel·ligència artificial i el seu impacte en la cultura, l'educació, la llengua, la creació, la comunicació pública i la vida social.

L'estructura i l'orientació d'esta memòria segueixen el criteri ja emprat pel CVC en treballs anteriors, singularment en la memòria sobre la visita de la Comissió Jurídica a Torre Juana, on es subratllava la necessitat de considerar la intel·ligència artificial no sols com una qüestió tècnica, sinó com una transformació amb efectes culturals plens.

L'objectiu de la compareixença va reunir, en essència, quatre motius fonamentals:

1. Analitzar l'abast de la intel·ligència artificial com a tecnologia disruptiva amb efectes directes sobre la cultura contemporània.
2. Estudiar la seua incidència sobre la llengua, la creativitat, l'educació, la producció de coneixement i la circulació de la informació.
3. Valorar els riscos ètics, jurídics i socials vinculats a la desinformació, les diferències, l'opacitat, la toxicitat, la concentració de poder tecnològic i la possible degradació de capacitats humanes.
4. Recaptar criteris experts, des de posicions diferents però complementàries, que permeten al CVC continuar elaborant una reflexió pròpia sobre les relacions entre intel·ligència artificial, ciència, humanitats, drets i cultura democràtica.

ANTECEDENTS

Una de les reivindicacions constants del CVC és la inclusió de la ciència i la tecnologia com a àmbits de la nostra cultura actual. Així s'expressa amb claredat en la memòria de Torre Juana, que recorda igualment la connexió entre cultura i ciència establida en l'article 44 de la Constitució Espanyola, en encarregar als poders públics la promoció de l'accés a la cultura i de la investigació científica i tècnica en benefici de l'interés general.

En eixa mateixa línia, el CVC ja havia abordat en informes previs *l'Estratègia d'Intel·ligència Artificial de la Comunitat Valenciana* i l'experimentació científica en educació i els seus vincles amb la intel·ligència artificial, destacant la necessitat d'una aproximació àmplia, interdisciplinària i acurada amb la diversitat, la creativitat i la no discriminació. També s'havia subratllat, en coherència amb eixos treballs, la necessitat d'una alfabetització que permeta comprendre amb profunditat la vertadera utilitat i practicitat de la IA.

La sessió del 9 de febrer de 2026 se situa, per tant, en la continuïtat amb eixes preocupacions ja expressades pel Consell, encara que amplia el focus. Si en ocasions anteriors l'atenció s'havia centrat especialment en el patrimoni i en la innovació i la implantació tecnològica en espais concrets, en esta sessió el debat es desplaça cap a una qüestió encara més ampla: la manera com la intel·ligència artificial pot transformar la cultura entesa com a creació, llenguatge, educació, transmissió de coneixement, esfera pública i convivència democràtica.

CONSIDERACIONS

La sessió va permetre escoltar tres enfocaments clarament diferenciats, però convergents en un punt essencial: la intel·ligència artificial constituïx una transformació profunda de la vida cultural i no pot ser tractada com una simple qüestió instrumental.

1. La compareixença de Manuel Palomar: llengua, sobirania tecnològica i creativitat

La intervenció de Manuel Palomar va posar l'accent en una qüestió d'especial rellevància per al CVC: la relació entre intel·ligència artificial, patrimoni lingüístic i sobirania tecnològica. En la seua exposició va assenyalar que el valencià, junt amb

altres llengües minoritzades, es troba en risc d'«extinció digital» si no disposa de corpus, veus, accents i models propis amb què entrenar sistemes de llenguatge. Va explicar, en eixe sentit, el treball realitzat en projectes com *Vives* i *ALIA*, dirigits a recopilar i estructurar textos i àudios en valencià, així com diferents varietats dialectals i accents, amb la finalitat de garantir la presència efectiva de la llengua en els models contemporanis.

Esta idea resulta especialment significativa des d'una perspectiva cultural. No es tracta únicament d'incorporar una llengua al mercat tecnològic, sinó d'evitar que quede absent del nou ecosistema de mediació digital. Si els sistemes del futur aprenen i operen només amb llengües hegemòniques, l'empobriment no serà només lingüístic, sinó també cultural, simbòlic i territorial. En eixa línia, Palomar va defensar que la intel·ligència artificial no ha de substituir la intel·ligència humana, sinó amplificar-la, sempre des de la màxima transparència sobre què fa la màquina i què fa la persona.

La seua compareixença va introduir a més una preocupació especialment rellevant per a l'àmbit educatiu i cultural: el debilitament de la creativitat en els joves a través del qual va denominar «la síndrome del full en blanc». Segons va exposar, l'ús continuat d'eines generatives pot produir una dependència tal que, quan l'estudiant queda sense elles, li costa iniciar, estructurar i construir un relat propi. El problema no seria només de rendiment acadèmic, sinó de formació de la imaginació, de la capacitat narrativa i de l'autonomia intel·lectual.

Junt amb això, va destacar la importància de combatre la desinformació, reforçar la transparència dels models i disposar d'eines capaces de detectar i impedir la toxicitat en xarxes i entorns d'interacció amb sistemes d'IA. Des del seu punt de vista, la cultura ha de protegir-se de la desinformació i de la degradació de l'espai comunicatiu en què circula.

Finalment, Palomar va reclamar un suport institucional estable per a la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana en el nou entorn digital. Va comparar la situació valenciana amb la de Galícia, Euskadi o Catalunya i va lamentar la falta d'acords duradors que permeten blindar polítiques lingüístiques tecnològiques al marge dels canvis de govern. En el seu criteri, la preservació del valencià en l'àmbit de la IA requereix un pacte sostingut i una política pública de llarg abast.

2. La compareixença de Ricardo Baeza-Yates: límits, danys i responsabilitat

La intervenció de Ricardo Baeza-Yates va oferir una visió crítica i pedagògica sobre el funcionament real de la intel·ligència artificial. La seua principal aportació va consistir a desfer part de l'imaginari antropomòrfic que envolta estos sistemes. Va explicar que la IA actual no entén, no raona, no té intenció ni consciència, sinó que processa enormes quantitats de dades i genera resultats a partir de patrons apresos. Va subratllar la necessitat de no humanitzar la tecnologia i de no emprar, sense cautela, verbs o atributs que pertanyen pròpiament a les persones.

A partir d'eixe aclariment, va desenvolupar una crítica molt important per a l'àmbit cultural i jurídic: els models d'IA poden ser útils, però tots són imperfectes, depenen de dades incompletes i poden cometre errors greus. I eixos errors no són sempre comparables als humans, ja que els éssers humans, encara que usen menys dades que la IA, utilitzen també informació que no està en les dades. Baeza-Yates va insistir en l'existència d'«errors no humans», és a dir, errades que una persona ordinària probablement no cometria, però que un sistema automatitzat sí que pot cometre amb conseqüències severes. A partir d'això va advertir de la necessitat d'avaluar no sols quan funcionen els sistemes, sinó què ocorre quan fallen i quin és el dany potencial d'eixos errors.

La seua reflexió es va estendre a diversos problemes: discriminació automatitzada, diferències de gènere i racials, desinformació, violacions de drets d'autor, salut mental, impacte cognitiu i concentració de poder. De manera especial, va cridar l'atenció sobre els riscos d'interacció emocional amb *xatbots*, sobre la falsa impressió de comprensió que generen i sobre diversos casos de suïcidi o d'agreujament de trastorns mentals en contextos d'ús inadequat d'estos sistemes. En el col·loqui posterior va precisar que la responsabilitat no correspon a una suposada «màquina moral», sinó a les persones i institucions que dissenyen, despleguen i monetitzen eixos sistemes.

En el pla cultural, la seua intervenció va ser especialment valuosa per dues raons. En primer lloc, per advertir que la IA generativa treballa principalment a partir de patrons extrets de les dades disponibles, cosa que afavorix processos de colonització i homogeneïtzació cultural, diferència lingüística i reproducció automàtica de desigualtats ja presents en els corpus d'entrenament. En segon lloc, per vincular la qüestió tecnològica a una defensa activa de l'educació, la cultura i la capacitat de pensar. Va concloure la seua exposició amb una idea especialment expressiva: no li

preocupa tant la intel·ligència artificial com la intel·ligència real i natural; i, en conseqüència, la qüestió decisiva és si els éssers humans continuarem pensant per nosaltres mateixos.

3. La compareixença de Kiko Llaneras: observació social, disrupció i necessitat d'atenció pública

La intervenció de Kiko Llaneras va aportar un enfocament distint, més centrat en l'observació social, la comunicació pública i la naturalesa històrica del canvi tecnològic en marxa. El seu plantejament va partir d'una afirmació nítida: la intel·ligència artificial és una revolució tecnològica ja prou disruptiva inclús encara que els seus avanços es detinguen hui mateix. No seria necessari imaginar escenaris futuristes extrems per a reconèixer la seua capacitat transformadora sobre professions, processos de treball, educació, creació i circulació de coneixement.

Llaneras va defensar que la IA mereix atenció no sols perquè pugua ser beneficiosa o perjudicial, sinó perquè és una realitat transcendental. Va rebutjar tant la indiferència com la rotunditat simplificadora. Al seu parer, ni es pot despatxar com a simple moda, ni resulta sensat afirmar amb certesa absoluta cap a on evolucionarà. La seua proposta va ser observar-la de prop, provar-la, entendre els seus usos reals i evitar els judicis precipitats.

4. Valoració conjunta

De les tres compareixences es desprén una visió particularment rica i matisada. Manuel Palomar va subratllar la urgència de preservar la llengua i el patrimoni cultural valencià en el nou entorn digital i va alertar sobre els efectes de la IA en creativitat, educació i sobirania tecnològica. Ricardo Baeza-Yates va insistir en les limitacions estructurals d'estos sistemes, en els riscos de prejudicis, desinformació i dany, i en l'obligació de no confondre imitació amb comprensió. Kiko Llaneras, per la seua banda, va defensar que la IA és ja una transformació històrica d'abast suficient per a exigir atenció constant, prova pràctica, observació crítica i una conversa pública menys polaritzada.

CONCLUSIONS

1. La Comissió Jurídica agraiïx a Manuel Palomar, Ricardo Baeza-Yates i Kiko Llaneras la seua participació en la sessió telemàtica del 9 de febrer de 2026 i valora molt positivament la qualitat, la complementarietat i la utilitat de les seues intervencions.
2. Les compareixences confirmen que la intel·ligència artificial ha de ser tractada pel CVC com una qüestió cultural de primer orde, i no sols com un fenomen tècnic o econòmic, pel seu impacte directe en la llengua, la creació, l'educació, el patrimoni, la informació i l'esfera pública.
3. Resulta especialment rellevant l'advertiment sobre el risc d'extinció digital del valencià i d'altres llengües minoritzades si no es promou de forma estable la seua presència en corpus, models i eines lingüístiques. En conseqüència, la Comissió considera d'interés que les administracions públiques afavorisquen acords duradors que garantisquen la presència de la llengua pròpia en l'ecosistema tecnològic contemporani.
4. La Comissió estima necessari continuar insistint en l'alfabetització crítica en intel·ligència artificial, tant en el sistema educatiu com en la formació ciutadana general, en línia amb el que s'ha sostingut en informes anteriors del CVC. Esta alfabetització no ha de limitar-se a l'ús instrumental d'eines, sinó incloure comprensió dels seus límits, diferències, riscos i conseqüències culturals.
5. Es considera particularment important atendre els efectes de la IA sobre la creativitat, l'escriptura, la construcció del relat i l'autonomia intel·lectual, especialment entre xiquets, adolescents i joves. La facilitat de generació automàtica no ha de confondre's amb formació creativa ni amb maduració del pensament.
6. La Comissió compartix la necessitat de reforçar la transparència dels sistemes, la traçabilitat dels seus usos i l'atribució de responsabilitats a les institucions i empreses que els desenvolupen i comercialitzen, molt especialment quan els seus resultats poden generar danys, discriminacions o processos de desinformació.
7. S'ha de prestar especial atenció a les diferències lingüístiques, culturals i de gènere presents en les dades d'entrenament i en les eixides dels models, així com a la possible homogeneïtzació de la producció simbòlica i de l'accés a la cultura.

8. Resulta igualment convenient analitzar amb deteniment les implicacions de la IA sobre la propietat intel·lectual, la reutilització d'obres per a entrenament, l'atribució de valor a creadors i titulars de drets, i les noves formes de mediació cultural derivades d'estos sistemes.
9. La Comissió considera oportú evitar aproximacions reduccionistes o polaritzades. La intel·ligència artificial exigeix una posició simultàniament oberta i vigilant: oberta a les seues possibilitats de millora en investigació, accessibilitat, anàlisi i difusió cultural; i vigilant davant dels seus riscos cognitius, ètics, jurídics, socials i democràtics.
10. En continuïtat amb treballs anteriors del CVC sobre cultura, patrimoni i intel·ligència artificial, la Comissió entén d'interés continuar promovent compareixences, seminaris i informes específics que integren perspectives científiques, jurídiques, filosòfiques, educatives, periodístiques i artístiques, a fi de construir una doctrina pròpia, matisada i útil per a la societat valenciana.

Esta memòria s'enviarà als tres compareixents.